

Ο κ. Γεώργιος Κορρές είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Έχει συνεργασθεί στο παρελθόν με το Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πανεπιστήμιο Πάτρας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ), το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου και του Σάαρλαντες.

Ο Γεώργιος Κορρές αποφοίτησε από το Οικονομικό τμήμα του Πανεπιστημίου Πειραιά και έκανε μεταπτυχιακά στο Πανεπιστήμιο του Έσσεξ (Αγγλία) όπου πήρε το πτυχίο Master of Arts και συνέχισε τις μεταπτυχιακές σπουδές του στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου (Queen Mary and Westfield College) για το Ph.D στην Οικονομική Επιστήμη. Οι μεταπτυχιακές του σπουδές για την κατάκτηση του Μάστερ και του Διδακτορικού του Διπλώματος χρηματοδοτήθηκαν με υποτροφίες της Ε.Ε. και του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών αντίστοιχα.

Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα έγκεινται στο χώρο των επενδύσεων, της βιομηχανικής οργάνωσης, της οικονομικής ανάπτυξης, της οικονομικής πολιτικής και της μικρο-οικονομικής θεωρίας, όπου έχει δημοσιεύσει αρκετές μελέτες, περί τα 100 επιστημονικά άρθρα με κρίτες καθώς επίσης πέντε βιβλία στα Αγγλικά με εκδοτικούς οίκους όπως MacMillan-Palgrave Press, Springer, Ashgate Publishers κ.λπ.

Η Θεωρία της Επιχείρησης

Σκοπός

Βασικός στόχος του Κεφαλαίου 1 είναι η εισαγωγή στα σημαντικότερα θέματα που αφορούν την πορεία και εξέλιξη της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια σύντομη εικόνα για την έννοια, τα κύρια στοιχεία και τις δραστηριότητες της επιχείρησης, καθώς επίσης να αναπτύξουμε τα διάφορα είδη-μορφές της επιχείρησης. Περαιτέρω, θα εξετάσουμε τους βασικούς άξονες που διαμορφώνουν την πορεία και την ανάπτυξη της επιχείρησης, όπως την καμπύλη ζήτησης και την ελαστικότητα ζήτησης, το πλεόνασμα του καταναλωτή, τη θεωρία κόστους παραγωγής, των οικονομιών και αντι-οικονομιών κλίμακας, το ζήτημα της μεγιστοποίησης των κερδών και της αποτελεσματικότητας.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Μετά το τέλος του Κεφαλαίου 1 θα έχετε τη δυνατότητα να:

- Κατανοήσετε τα βασικά σημεία, τα χαρακτηριστικά και τους στόχους για την ανάπτυξη της επιχείρησης.
- Γνωρίσετε το πλαίσιο δράσης μεγιστοποίησης της επιχείρησης.
- Γνωρίσετε τα βασικά θέματα αποτελεσματικότητας της επιχείρησης.
- Κατανοήσετε τη θεωρία και τη σημασία του κόστους.

- Κατανοήστε την έννοια των οικονομιών και των αντι-οικονομιών κλίμακας.
- Κατανοήστε τον υπολογισμό της ζήτησης και της ελαστικότητας ζήτησης.

■ Έννοιες-Κλειδιά

- Επιχείρηση
- Μορφές Επιχείρησης
- Ζήτηση, Ελαστικότητα Ζήτησης
- Οικονομίες Κλίμακας, Αντι-Οικονομίες Κλίμακας
- Αποτελεσματικότητα
- Έσοδα, Κόστος
- Κέρδος, Ζημία
- Μεγιστοποίηση Κέρδους

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Μία από τις βασικές έννοιες της οικονομίας και διοίκησης είναι ο όρος «επιχείρηση». Οι όροι «επιχείρηση» και «επιχειρηματίας» προέρχονται από τη λέξη «επιχειρώ», που σημαίνει καινοτομώ και δημιουργώ κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας και κινδύνου με σκοπό το κέρδος. Με τον όρο «επιχείρηση» σχετίζονται τα θεματικά αντικείμενα που αφορούν τόσο τη μικροοικονομία και τη βιομηχανική οργάνωση όσο και την οργάνωση, τη διοίκηση και το μάρκετινγκ.

Επιχείρηση είναι ένας αυθύπαρκτος (ανεξάρτητος) οικονομικός οργανισμός που έχει στη διάθεσή του κινητή και ακίνητη περιουσία με αντικειμενικό σκοπό, συνήθως, τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Επομένως, επιχείρηση είναι μια αυτοτελής οικονομική μονάδα η οποία συνδυάζει τους συντελεστές παραγωγής (φύση, εργασία, κεφάλαιο) με διαφορετικούς τρόπους, με τελικό στόχο το κέρδος μέσω της παραγωγής και της διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών στην εγχώρια και διεθνή αγορά, διατρέχοντας μικρό ή μεγάλο κίνδυνο κατά τη διεξαγωγή των εργασιών της. Με τον όρο «κέρδος» εννοούμε το θεμιτό κέρδος, δηλαδή κέρδος εντός του επιτρεπτού εκείνου ορίου ή της αμοιβής του επιχειρηματία πού καθορίζεται από την αγορά και από το είδος και την ένταση της εργασίας, και την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Μπορούμε να διακρίνουμε τις ακόλουθες κυριότερες κατηγορίες κέρδους (Πολυχρονόπουλος κ.ά., 2003 & 2005):

- To Επιχειρηματικό Κέρδος που προκύπτει εάν αφαιρέσουμε από τα έσοδα της επιχείρησης μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου (συνήθως έτος) τα έξοδα στα οποία περιλαμβάνονται μόνο οι τόκοι του ξένου κεφαλαίου. Διακρίνεται από λογιστική άποψη σε καθαρό κέρδος, σε μικτό κέρδος, σε κέρδος προ φόρων, σε κέρδος μετά φόρων, κ.λπ.
- To Καθαρό Κέρδος που προκύπτει εάν αφαιρέσουμε από τα έσοδα της επιχείρησης τα έξοδα στα οποία περιλαμβάνονται οι τόκοι του ίδιου και του ξένου κεφαλαίου.
- To Πραγματικό Κέρδος που είναι αυτό το οποίο δημιουργεί ουσιαστική αύξηση της περιουσίας της επιχείρησης. Τα Πραγματικά Κέρδη μπορούν επίσης να διακρίνονται σε Οργανικά Κέρδη, δηλαδή αυτά που προέρχονται από την κύρια δράση της επιχείρησης, και σε μη Οργανικά Κέρδη, δηλαδή αυτά που προέρχονται από άλλες δραστηριότητες της επιχείρησης διαφορετικές από το κύριο αντικείμενό της.
- To Πλασματικό Κέρδος που δημιουργεί αριθμητική και όχι ουσιαστική αύξηση της περιουσίας της επιχείρησης και προέρχεται είτε από υπερεκτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού είτε από υποεκτίμηση των στοιχείων του παθητικού.

Η επιχείρηση λειτουργεί μέσα σε συγκεκριμένο οικονομικό σύστημα το οποίο αποτελεί και το περιβάλλον της. Το σύστημα αυτό αποτελείται από επιμέρους μονάδες, οι οποίες αλληλοεπηρεάζονται και έχουν προκαθορισμένους κανόνες συμπεριφοράς. Οι επιχειρήσεις είναι παραγωγικές μονάδες με διάφορα είδη νομικής μορφής (ΑΕ, ΟΕ, ΕΠΕ κ.τ.λ.) οι οποίες λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την παραγωγή. δηλαδή:

- το είδος του προϊόντος που θα παράγει,
- την ποσότητα που θα παράγει,
- ποια μέθοδο παραγωγής, δηλαδή ποια τεχνολογία θα χρησιμοποιήσει,
- το μέρος εγκατάστασης,
- πώς θα γίνει η διανομή των προϊόντων στους καταναλωτές,
- σε ποια τιμή θα πουληθεί το προϊόν

Στις μεγάλες επιχειρήσεις η προσπάθεια για τη μεγιστοποίηση του κέρδους και την ελαχιστοποίηση του κόστους είναι σαφής στόχος και προγραμματισμένη. Αντίθετα, οι μικρές επιχειρήσεις επιδιώκουν την επιβίωσή τους και ίσως ένα μικρό πλεόνασμα, ενώ η μεγιστοποίηση του κέρδους και η ελαχιστοποίηση του κόστους δεν είναι οι πρωταρχικοί τους στόχοι.

Ο κανόνας είναι ότι οι επιχειρήσεις επιδιώκουν το μέγιστο κέρδος και οι αποφάσεις τους βασίζονται σ' αυτή την επιδίωξη.

Οι στόχοι των οικονομικών μονάδων διακρίνονται σε βραχυχρόνιους και μακροχρόνιους (Πολυχρονόπουλος κ.ά., 2003 & 2005).

Μερικοί βραχυχρόνιοι στόχοι είναι:

- η συνεχής και απρόσκοπη λειτουργία της παραγωγικής διαδικασίας,
- η έγκαιρη εξόφληση ληξιπρόθεσμων και βραχυχρόνιων υποχρεώσεων,
- η έγκαιρη διάθεση των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών,
- η κάλυψη εξόδων παραγωγής και γενικών εξόδων,
- η ορθολογική οργάνωση της εργασίας και του εξοπλισμού.

Μερικοί μακροχρόνιοι στόχοι είναι:

- η μεγιστοποίηση των αναμενόμενων κερδών,
- η μεγιστοποίηση των πωλήσεων και η επέκταση σε νέες αγορές,
- η ελαχιστοποίηση του κόστους,
- η ελαχιστοποίηση γενικών και ειδικών εξόδων,
- η μεγιστοποίηση επενδύσεων και περιουσιακών στοιχείων (επέκταση των εγκαταστάσεων και μηχανολογικού εξοπλισμού),
- η μεγιστοποίηση του μεριδίου της αγοράς.

Τι Πρέπει να Θυμάστε

Η έννοια της επιχείρησης είναι βασική και θεμελιώδης για τα θέματα της οικονομίας και της διοίκησης. Με τον όρο επιχείρηση νοείται η αυτοτελής εκείνη οικονομική μονάδα η οποία συνδυάζει τους συντελεστές παραγωγής (φύση, εργασία, κεφάλαιο) με διαφορετικούς τρόπους, με τελικό στόχο την επίτευξη κέρδους μέσω της παραγωγής και διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών στην εγχώρια και διεθνή αγορά, διατρέχοντας μικρό ή μεγάλο κίνδυνο κατά τη διεξαγωγή των εργασιών της.

Μεταξύ των βασικών στόχων της επιχείρησης είναι:

- η συνεχής και απρόσκοπη λειτουργία της παραγωγικής διαδικασίας,
- η έγκαιρη εξόφληση ληξιπρόθεσμων και βραχυχρόνιων υποχρεώσεων,
- η έγκαιρη διάθεση των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών,
- η κάλυψη των βασικών αναγκών της αγοράς,
- η κάλυψη εξόδων παραγωγής και γενικών εξόδων,
- η ορθολογική οργάνωση της εργασίας και του εξοπλισμού,

- η μεγιστοποίηση των αναμενόμενων κερδών,
- η μεγιστοποίηση των πωλήσεων και η επέκταση σε νέες αγορές,
- η ελαχιστοποίηση του κόστους,
- η ελαχιστοποίηση γενικών και ειδικών εξόδων,
- η μεγιστοποίηση επενδύσεων και περιουσιακών στοιχείων (επέκταση των εγκαταστάσεων και μηχανολογικού εξοπλισμού),
- η μεγιστοποίηση του μεριδίου της αγοράς.

1.2 Μορφές και Είδη Επιχειρήσεων

1.2.1 Διάκριση Ανάλογα με το Σκοπό

Οι επιχειρήσεις ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν διακρίνονται σε κερδοσκοπικές και μη κερδοσκοπικές.

1.2.1.1 Κερδοσκοπικές επιχειρήσεις

Σκοπός τους είναι η παραγωγή ή και η διάθεση αγαθών και υπηρεσιών προς επίτευξη κέρδους. Το κέρδος αυτό είτε επενδύεται πάλι (είτε παρακρατείται για μελλοντική επένδυση) είτε διατίθεται για άμεση κατανάλωση (είτε παρακρατείται και διανέμεται στο μέλλον). Αυτοί οι οικονομικοί οργανισμοί μπορούν να ταυτιστούν με τις οικονομικές επιχειρήσεις της ιδιωτικής οικονομίας (που αναλύονται στην ενότητα 1.2.2).

Οι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις διακρίνονται σε περαιτέρω κατηγορίες ανάλογα με τα εξής κριτήρια:

- το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους
- το μέγεθος
- την περιουσιακή διάρθρωση
- τη σύνθεση του κόστους
- τη νομική μορφή

1.2.1.2 Μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις

Σκοπός τους είναι η παραγωγή ή και η διάθεση αγαθών και υπηρεσιών ώστε να καλύψουν, αφενός, τις ανάγκες των ανθρώπων και, αφετέρου, το κόστος παραγωγής μόνο, χωρίς να επιδιώκεται θετικό οικονομικό αποτέλεσμα.

γεγονός που σημαίνει ότι η καμπύλη του οριακού κόστους (MC) πρέπει να είναι ανερχόμενη στο σημείο εκείνο όπου $MR = MC$ για να μπορεί η επιχείρηση να μεγιστοποιεί τα συνολικά της κέρδη (ή εναλλακτικά να ελαχιστοποιεί τη συνολική της ζημία).

Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 3

Έστω τα δεδομένα του ακόλουθου πίνακα που παρουσιάζουν την παραγωγή-ποσότητα, την τιμή πώλησης και το συνολικό κόστος της επιχείρησης. Με βάση τα στοιχεία αυτά ζητείται να υπολογισθούν:

Προϊόν (Q)	Τιμή (P)	Συνολικό Κόστος (TC)
0	8	800
100	8	2000
200	8	2300
300	8	2400
400	8	2524
500	8	2775
600	8	3200
650	8	3510
700	8	4000
800	8	6400

- a) Τα συνολικά έσοδα
- β) Τα συνολικά κέρδη ή οι ζημιές της επιχείρησης
(Η λύση βρίσκεται στο τέλος του κεφαλαίου.)

Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 4

Έστω οι ακόλουθες συναρτήσεις για μια επιχείρηση:

Συνάρτηση Συνολικών Εσόδων: $TR = 4000Q - 33Q^2$

Συνάρτηση Συνολικού Κόστους: $TC = 2Q^3 - 3Q^2 + 400Q + 5000$

Υποθέτοντας ότι $Q > 0$.

Ζητείται να υπολογισθούν η ποσότητα που μεγιστοποιεί τα κέρδη της επιχείρησης, τα κέρδη της επιχείρησης, καθώς επίσης εάν αυτά είναι μέγιστα.

(Η λύση βρίσκεται στο τέλος του κεφαλαίου.)

Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 5

Μια επιχείρηση σε μια ανταγωνιστική αγορά αντιμετωπίζει τις ακόλουθες συναρτησιακές μορφές:

$$TC = Q^3 - 7Q^2 + 12Q + 5.$$

Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία ζητείται:

- a) Να προσδιορίσετε με τη χρήση των αριθμητικών πράξεων το καλύτερο επίπεδο προϊόντος για τη μεγιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης στην παραγωγική δραστηριότητα σύμφωνα με τον προσδιορισμό του οριακού κέρδους και του οριακού κόστους και
- β) Να υπολογίσετε τα συνολικά κέρδη της επιχείρησης στο επίπεδο του προϊόντος αυτού.
(Η λύση βρίσκεται στο τέλος του κεφαλαίου.)

Όταν μια επιχείρηση έχει έλλειψη πληροφοριών για να θέσει την τιμή σύμφωνα με την σχέση $MR = MC$, που αποτελεί τον βασικό κανόνα μεγιστοποίησης, τότε υιοθετεί τη μέθοδο της «τιμολόγησης επιπλέον του κόστους» (cost-plus pricing). Στην συγκεκριμένη περίπτωση, η επιχείρηση υπολογίζει το μέσο μεταβλητό κόστος για ένα «κανονικό» επίπεδο προϊόντος, συνήθως μεταξύ του 70% και του 80% της δυναμικότητάς της, και προσθέτει ένα επιπλέον «περιθώριο» (margin) στο μέσο μεταβλητό κόστος για να μπορέσει να προσδιορίσει την τιμή του προϊόντος. Το επιπλέον αυτό «περιθώριο» τίθεται ικανοποιητικά υψηλά για να μπορέσει να καλύψει το μέσο μεταβλητό και σταθερό κόστος και επίσης να δώσει ένα «περιθώριο κέρδους» (margin) στην επιχείρηση. Άρα λοιπόν έχουμε:

$$m = \frac{P - AVC}{AVC}, \text{ έτσι ώστε: } P = AVC(1 + m),$$

όπου:

P : είναι η τιμή,

AVC : είναι το μέσο μεταβλητό κόστος και

m : είναι το επιπλέον «περιθώριο».

Το επιπλέον «περιθώριο» συνήθως σχετίζεται αντίθετα με την τιμή τής ελαστικότητας ζήτησης του προϊόντος και είναι συνεπές με τη μεγιστοποίηση των κερδών (Profit maximization).

Ο κ. Παναγιώτης Λιαργκόβας είναι Καθηγητής στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Έχει διδάξει σε διάφορα Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού, όπως στα Πανεπιστήμια Clark (ΗΠΑ), Bologna (Ιταλία), Αθηνών, Πατρών, Αιγαίου, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και Μακεδονίας.

Έλαβε το πτυχίο του στα οικονομικά με βαθμό άριστα (9,6) από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1985. Στη συνέχεια πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές (Master's) και Διδακτορικές σπουδές (Ph.D) στα Οικονομικά στο Πανεπιστήμιο Clark της Μασαχουσέτης (ΗΠΑ). Κατά τη διάρκεια των σπουδών του υπήρξε υπότροφος της Αμερικανικής κυβέρνησης (Fulbright Scholar), του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αφών Β. Μπάκαλη, αλλά και του Πανεπιστημίου Clark (απαλλαγή από δίδακτρα και θέση βοηθού Καθηγητή). Υπήρξε επίσης υπότροφος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για πραγματοποίηση πρακτικής άσκησης στις Βρυξέλλες (1986).

Έχει εργαστεί ως Ειδικός Σύμβουλος στο Δήμο Αθηναίων, ως Ειδικός Συνεργάτης στο Υπουργείο Οικονομικών και ως Διευθυντής της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης. Υπήρξε μέλος του Δ.Σ. του I.K.Y., του E.K.E.M, της Διοικούσας Επιτροπής του Ε.Α.Π. και της Επιτροπής Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων. Έχει γράψει περισσότερα από 80 άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και εκδόσεις τα μεσά εκ των οποίων είναι στα αγγλικά. Ειδικεύεται στο χώρο της μακρο-οικονομικής ανάπτυξης και πολιτικής καθώς και στην ευρωπαϊκή και διεθνή οικονομία.